

no-obrambnega dela že drugo polstoletje naša zaslužna CMD. Enako priznavamo in se zahvaljujemo za vse akcije v tej smeri tudi NO, Slovenski straži in Braniboru in z željo,

da pride med vsemi temi prej ali slej do združitve v eno skupno **narodno-obrambno organizacijo!** V tem vidim najboljšo pot naše narodne obrambe.

Rado Grum:

Gospodarski razmah sekcije

Rado Grum,
blagajnik JUU — sekcije Ljubljana.

Deklaracijska doba iz leta 1926, je igrala v naši organizaciji važno vlogo, ne samo v stanovsko idejnem pravcu, marveč tudi v gospodarskem pogledu, ker je bilo treba nastalim stanovskim idejem in smernicam, ki si jih je ustvarilo in začrtalo naše učitelstvo, dati tudi zdravo gospodarsko podlago.

Učitelstvo se je namreč v tej dobi dobro zavedalo svojega položaja in stoji kot tako še danes neomajno na stališču, da je realizacija vsake stanovske ideje brez pravih gospodarskih temeljev skoro nemogoča ali pa je znatno otežkočena.

In zavedajoč se velikega pomena gospodarske okrepitve ter osamosvojitve svoje stanovske organizacije, je začela sekcija v tem duhu tudi svoje stanovsko delo.

Pred letom 1926. je bila sekcija v pogledu svojega gospodarskega in administrativnega poslovanja dokaj skromna in je bila v znatni meri deležna podpori Učiteljske tiskarne. Ta je organizacijo finansirala, ji dajala na razpolago dva brezplačna poslovna prostora, ves inventar ter je plačevala sekcijekega blagajnika in dve pisarniški moči. Na ta način je bila organizacija v pogledu stroškov znatno razbremenjena. Inventarja pa ni imela takrat nobenega.

Ko pa je leta 1926. prevzela sekcijo nova uprava, si je stavila za svojo prvo nalogo, urediti gospodarske prilike organizacije, jo gospodarsko osamosvojiti in ji na ta način

ustvariti zdravo ter trdno podlago za bodoče delo in za bodoči njen razvoj.

Uspehi tega smotrno načrtanega dela so se kmalu pokazali tako pri sekciji kakor tudi v sreskih društvih in z njimi vred v članstvu samem. Medsebojno administrativno delo z društvom je sekcija reorganizirala in je postavila s tem svoje gospodarsko delo na realna tla. Vsled tega se je takoj prvo poslovno leto promet sekcije znatno dvignil in je znašal v letu 1926./27. že din 1.831.916.—, dočim je znašal promet v l. 1925. komaj din 437.035.—. V naslednjih letih se je promet sukal v sledečih številkah:

Leta 1927./28. din 2.140.458'39, 1928./29. din 3.098.121'97, l. 1929./30. din 3.873.371'26, l. 1930./31. din 4.058.543'61, l. 1931./32. din 3.816.243'04, l. 1932./33. din 3.570.746'64, leta 1933./34. din 3.566.182'37, leta 1934./35. din 3.800.091'06, l. 1935./36. din 3.360.230'86, leta 1936./37. din 3.463.081'33, leta 1937./38. din 4.052.345'12, in je v letošnjem letu narasel celo na din 4.196.645'49.

Porast tega prometa je neposreden logičen odraz povečane delovne organizacije.

V 12 letnem razdobju so se vsled potreb, ki so nastajale v organizaciji, formirali pri sekciji razni stanovski odseki v svrhu podrobnega in specialnega dela, dalje je bilo treba skrbeti za primerne ter zadostne poslovne prostore in jih opremiti in poleg tega namestiti tudi tri pisarniške moči za opravljanje tekočih pisarniških poslov, ki jih pri sekciji sodelujoči tovariši ne zmorejo. Pri tej priliki naj omenim, da je nakupila sekcija v teku tega časa inventarja za din 53.289'—, kateri opremlja 8 poslovnih prostorov in je izvršila ta nakup polagoma brez proračunskih postavk, zgolj iz samih prihrankov.

Iz tega je razvidno, da je postopala sekcija v tem času svojega gospodarstva z dohodki in stroški skrajno gospodarstveno in ni kljub vedno naraščajočim zahtevam članstva in kljub ogromnemu razmahu organizacije, s katerimi je bilo združeno delo in z njim vred izvirajočimi stroški, zvišala članarine. Ta je znašala prvotno mesečno din 12'—, ki pa je bila pozneje zvišana na din 14'—, in sicer zaradi prispevka pevskemu zboru in podpornemu fondu. Tega poviška pa ne moremo smatrati kot povišanje dajatev sekciji, ker so ti prispevki namenjeni posebnim fondom in s posebnim namenom. Na ta način lahko trdimo, da je članarina še danes ista, kakršna je bila pred 12 leti, kljub temu, da izvršuje organizacija mnogo ogromnejše in odgovornejše delo v prid svojemu stanu, narodu in državi.

pri sreskih društvih. Tudi v »Učit. tovarišu« so se le poredkoma oglašale. Po osvobojenju je dosegla borba učiteljstva za svoje gmotne pravice velik uspeh. Učitelj je postal državni uradnik, z ureditvijo plač je bila priznana učiteljicam enakopravnost z moškimi tovariši. S tem je odpadel najvažnejši vzrok, ki je zbral učiteljice v lastno društvo. Umestna je ugotovitev, da so se učiteljice, ki so sodelovale v Društvu učiteljic, vedno bolj uveljavljale tudi v organizaciji in s svojim delom pripravljale pot poznejšim generacijam. V svobodni državi so učiteljice še bolj živo čutile potrebo vršiti čim uspešnejše svojo nalogo ter vsestransko koristiti svojemu narodu. Potreba po večji izobrazbi kmetijske mladine, po tesnejši zvezi šole z domom je poklicala v življenje kmetoskopske gospodinjske nadaljevalne šole. Učiteljice so dobile v teh šolah novo torišče dela za napredek kmetijske mladine. Pri sekciji se je ustanovil odsek za to šolstvo. Medtem, ko se je to šolstvo v mariborski oblasti lepo razvijalo, je delo v ljubljanski oblasti počasi napredovalo. Za izobrazbo učiteljic so se prirejali gospodinjski tečaji, po sreskih društvih so se v to svrhu prirejale strokovna predavanja in uspehi ni izostal. V l. 1929./1930. je bilo v dravski banovini že 48 gospodinjskih šol. Vdile so jih učiteljice, ki so se z ljubeznijo in požrtvovanjem oprijele tega dela. Kot priloga »Učit. tovariša« je začela izhajati »Prosveta« kot glasilo za organiziranje prosvetnega dela učiteljstva in šole med narodom. V »Prosveti« so sodelovale tudi učiteljice. Pri duhovni graditvi organizacije na stanovski podlagi so sodelovale tudi učiteljice, zajela jih je deklaracija in usmerila njih delo v organizaciji. V l. 1926. so imele učiteljice svojo zastopnico v upravnem odboru sekcije, tov. Godec Marijo. Časi, ko so tovariši učitelji nosili skoro vso težo organizacijskega dela, so izginjali, nasploh so se izraznavala, z razumevanjem sta stala učitelj in učiteljica povsod in v vsem eden poleg drugega, mnoga vprašanja so se ob skupnem sodelovanju vseh povoljno reševala, pristranost in tovarištvo je prineslo v organizacijo novo življenje. Za izpolnitev učiteljske samoizobrazbe so se prirejali samozobraževalni tečaji, ki so se jih učiteljice pridno udeleževale. Po deželi so se ustanovljali krožki za učiteljice in dekliski krožki za odrasla dekleta, ki so jih vodile učiteljice. Vsestransko je bilo delo učiteljice izven šole, a vse to delo je bilo širši javnosti neznano, kajti učiteljica v javnosti ni nastopala, dobro je poznala vzroke svoje neaktivnosti, vedela je, da je bila njena vzgoja ozkosrčna, nepripravljena za življenje je stopila v življenje, zavedala se je svoje politične brezpravnosti, organizacija kot taka pa je tudi ni znala pritegniti k sodelovanju. Tov. Godec M. piše l. 1927.: Porazno je za nas razmerje med delegati na pokrajinski skupščini. Organiziranih je 2700 članov, med temi je preko 1800 učiteljic. Na skupščini je bilo od 110 delegatov 10 učiteljic, ki so zastopale 1800 članic. Zares porazno! Splošna gospodarska kriza je globoko posegla tudi v učiteljski stan ter oškodovala zlasti učiteljice za mnoge pridobljene pravice prejšnjih let. Zmanjšanje prejemkov, odprava drag. doklad poročenim učiteljicam, odvzetje stanarine in kuriva, uredba o celibatu, zapostavitve pri imenovanjih in napredovanjih itd., to so bila pereča vprašanja, ki so zadevala učiteljico ne le kot učiteljico ženo, tem bolj kot mater, gospodinjo. Ta vpra-

Pomagaj svojemu otroku,
da ohrani kolikor mo-
goče dolgo prve zobe!

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU

šanja so zahtevala vso aktivnost, vsestransko sodelovanje in enotnost dela vsega članstva v dosego izgubljenih pravic. Ta težak položaj je primoral učiteljico, da je nastopila v javnosti za dosego svojih pravic. Zainteresirani tovariši za delo v organizaciji, zbuditi stanovsko zavest, jih pritegniti k intenzivnejšemu sodelovanju je bil namen odseka učiteljic, ki se je ustanovil pri sekciji po sklepu banovinske skupščine l. 1936. Zanimanje tovarišic se je dvignilo, saj so občutile same, da je treba večkrat krepko zagovarjati in braniti svoje pravice ter dvigniti glas za zboljšanje svojega položaja v materialnem, moralnem in pravnem oziru. Vsem je ta doba blizu, živimo in delamo v njej. Zato ne bom podrobneje opisovala vloge, ki jo sedaj vrši slovenska učiteljica v učiteljski organizaciji. Poročilo o delu je podano v tajniškem poročilu za letošnjo banovinsko skupščino. Ako omenim še, da ima učiteljica svoje zastopnice v upravnem in nadzornem odboru sekcije, da zavzema že več let l. podpredsedniško mesto, da je število delegatov na naših skupščinah od leta do leta večje, da sodelujejo učiteljice v vseh odsekih sekcije, v odborih sreskih učiteljskih društev kakor tudi v odborih naših gospodarskih in socialnih ustanov, da se udeležujejo v lepem številu pri Učiteljskem pevskem zboru, Učiteljskem pokretu in šolskem radiu, da ima naš tisk: »Popotnik«, »Učiteljski tovariš«, »Naš rod« stalen krog sotrudnic, sem skušala podati v obrisih delo slov. učiteljice v učiteljski organizaciji.

Poseben članek bi bilo potrebno napisati o delu slov. učiteljice, zlasti one na deželi, ki ga vrši izven organizacije na vseh mogočih področjih, kjer vidi in spozna potrebo dela in sodelovanja.

Enotnost gledanja organiziranega učiteljskega dela je poživila delo v organizaciji in pritegnila k sodelovanju večino slov. učiteljic. V tem delu in s tem delom bomo pridobivali vedno večje vrednote, ki bodo koristile stanu, šoli, narodu in domovini.

Francka Završan:

Učiteljica v učiteljski organizaciji

Francka Završan,
podpredsednica JUU — sekcija Ljubljana.

Važno in potrebno je, da ob 50 letnici učiteljske organizacije premislimo, v koliko in na kakšen način je slovenska učiteljica prispevala k notranji zgraditvi te organizacije. Pol stoletja dela — je dolga doba. Ko je »Učiteljski tovariš« obhajal 50 letnico, je bil v njem objavljen članek: »Učiteljice in 50 letnica Tovarišev«, v katerem je zapisano: »Učit. Tovariš« je imel vedno dovolj posla, dovolj gradiva o vsem, le o delovanju učiteljic je trdovratno molčal. Zakaj? Ker baš o tem ni imel žal — kaj poročati. Ali po 50 letih je vendarle čas, da pridemo tudi učiteljice z delom na dan.« Vprašamo se, ali je bilo res v vseh 50 letih delo slov. učitelj. zaprti med štiri šolske stene, ali ni imela slov. učiteljica nikakih zahtev, stremiljen in je bila v vsem in povsod enakopravna? Na ta vprašanja ne moremo dati pritrdilnega odgovora. Dejstvo je, da je bilo številno razmerje učiteljev in učiteljic povsem drugačno in so prevladovali učitelji. Aktivnost in solidarnost, ki sta važna pogoja vsake stanovske organizacije, nista bila dovolj razvita, zato so bile zahteve v polklicu ločene, primanjkovalo je stanovske zavesti, ki naj bi se izraževala na zunaj v enakopravnosti dolžnosti in pravic. Plače učiteljev in učiteljic niso bile enake. V l. 1897. so se regulirale učiteljske plače. Finančni odsek je predlagal za čas, dokler se regulacija plač

ne izvrši, vsemu učiteljsstvu draginjske doklade v izmeri 30 gl. (60 K). Toda na predlog poslanca V. Globočnika je dovolil učiteljem po 50 gl. a učiteljicam po 30 gl. Molče so sprejele učiteljice ta udarec z upanjem na pravično ureditev pri regulaciji plač. V tem času je priobčeval »Učit. tovariš« vrsto člankov »O uredbi učiteljskega plač na Kranjskem«. Na štajerskem so bile razmere ugodnejše. Med drugimi članki je bil tudi članek, v katerem posveča pisec članka učiteljicam posebno poglavje in zaključuje, »da bi bilo nesmiselno dati učiteljici isto plačo kakor učitelju.« — Tudi »Spomenica«, ki jo je predložilo Slov. učiteljsko društvo deželnemu zboru glede ureditve učiteljskih plač, temelji na osnovi, da učitelj in učiteljica nista enakopravna v pravicah, dasi izvršujeta enake dolžnosti. Tedaj se je v slov. učiteljici zbudila zavest samoobrambe. Enaka izobrazba, enako delo, enake dolžnosti zahtevajo enake pravice. Ako bi imele učiteljice v tedanji dobi trdno vero, da so njih zahteve v skupni stanovski organizaciji dovolj upoštevane in zaščitene, bi ne imele vzroka osnovati lastnega društva. Ker te vere ni bilo, zato so za dosego svojih pravic osnovale svoje društvo »Društvo učiteljic« v l. 1898. V tem društvu je sodelovalo mnogo učiteljic, ki pa so bile obenem še vedno članice učiteljske organizacije. Društvo učiteljic je delovalo polnih 33 let, dokler se ni pretvorilo v zadružno »Dom učiteljic«. Prirejalo je predavanja, gospodinjske, socialne, higienske tečaje, nabiralo knjige, ustanavljalo po deželi knjižnice, sestavljalo načrte za žen. ročna dela, ustanovilo zavetišče za dijakinje mešč. in sred. šol. Kdo ne pozna tov. Janje Miklavčičeve in Vite Zupančičeve, ki sta si pridobili za to društvu največji zaslug, saj sta položili temelj društvu, na katerem se gradi bodoči »Dom učiteljic«, ki bo trajen spomenik tega dela.

V organizaciji se učiteljica tedaj radi ne enakopravnosti ni uveljavljala, ni bila upoštevana in si tudi ni znala priboriti pravic. Ob 10 letnici Zaveze vidimo, da učiteljice še niso imele svoje zastopnice v upravnem odboru Zaveze. Učiteljica je stala učitelju ob strani, zanašajoč se na njegovo delo in razumevanje. L. 1901. opazimo prvo učiteljico, ki je bila izvoljena za odbornico v upravnem odboru Zaveze. Bila je to tov. Vita Zupančičeva, tedaj učiteljica v Metliki. Druga zastopnica učiteljic je bila v l. 1909. izvoljena tov. Iva Sabadinova, učiteljica pri sv. Ivanu v Trstu. Bila je II. tajnica Zaveze. Pač pa so učiteljice vršile tajniške in blagajniške posle

Alojz Hreščak:

Učiteljski pokret

Alojz Hreščak.

Organizacija slovenskega učiteljstva stopa letos v štirinajsto leto, odkar je v smislu »Deklaracije« iz leta 1926. preusmerila poimovanje o svojih nalogah. Na svoji širini je s tem brez dvoma pridobila, kajti v njej je bilo poslej prostora za vsakega učitelja, ki se zaveda vsaj te dolžnosti, da mora prispevati svoj delež borbe za pravice in koristi stanu. V tem edinem pogledu lahko govorimo, da pomenja ta številčna okrepitev organizacije tudi njeno poglobitev. Ideološki strnjenoosti svojega članstva se mora pa zgolj stanovsko usmerjena organizacija nujno odpovedati že zaradi eminentno demokratične osnove, na kateri temelji. Te šibke strani enotne stanovske smeri se je slovensko učiteljsko življenje zavedalo že takoj od začetka, zato je marljivo iskalo poti, kako bi uravnovesilo ta nedostatek svoje organizacije. Niti trenutek ni bilo v dvomu, da njegova organizacijo ne sme biti samo ozkosrčno kruhoborsko združenje enega izmed tolikih narodnih stanov, ampak da zavzema učiteljsko v vsaki družbi izredno važno stališče. Vsakočasen gospodarski in kulturni napredek naroda je ozko povezan s

pravi razumevanjem in delavnostjo njegovega učiteljstva. Iz njegovih vzgojnih in kulturnih konceptov izhaja naraščaj, ki mu pripada naloga oblikovanja nadaljnje narodne usode. To nad vse odgovorno poslanstvo učiteljskega v narodnem občestvu nalaga tudi njegovi organizaciji posebne dolžnosti, ki se jim ne more odpovedati, če se noče usodno izolirati od ljudstva, čigar kulturna višina in gospodarsko stanje bistveno vplivata tudi na usodo in pomen učiteljstva samega. Sistem učiteljskega dela v šoli in izven nje med narodom mora biti zato važen problem vsake učiteljske organizacije, ki noče postati suha veja na narodnem telesu.

Ker so pa vsa vzgojna in kulturna vprašanja vsaj v svojih končnih smotrih odredjena po ideoloških vidikih, mora učiteljska organizacija nujno s tem računati. Pri sistemizaciji zlasti učiteljskega izvenšolskega dela mora iskati tistih osnov, ki tvorijo ideološko nevtrarno področje, če noče priti v protislovje s svojo deklaracijsko smerjo.

Po eni strani med šolo nujnosti smotrne organizacije izvenšolskega dela, po drugi strani pa med Karibdo meja, postavljenih ji po zgolj stanovski liniji, mora iskati organizacija tako obliko tega dela, da se izogne vsem nevarnim kočljivostim. Jasno je na prvi pogled, da je treba izhajati pri taki sistemizaciji samo iz dejanskih potreb ljudstva, ki se dajo nesporno ugotoviti kljub vsem ideološkim razlikam posameznih kulturnih javnih delavcev. Ta kriterij je bil organizaciji odločilen že leta 1932., ko je sprejela program in metodo učiteljskega izvenšolskega dela na našem podežlju ter skušala sistemizirati to delo v »Klubu prijateljev vaše kulture«, v popolnoma neobveznem pristanku posameznih, na takem delu interesiranih svojih članov.

Ker potrebujejo tovrstni pokreti brezpozorno člana in optimizma, ki je svojstven zlasti mladim ljudem — s čimer nočemo nikakor zanikati dejstva, da šteje slovenska učiteljska organizacija tudi med svojimi starejšimi člani mnogo mladostnih idealistov — je bilo treba misliti na to, da se ustvari učiteljskemu naraščaju možnost smotrnega proučevanja gospodarskih, socialnih in kulturnih potreb kraja, v katerem razvijajo svojo delavnost. V ta namen je bil ustanovljen pred